

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDACTIE

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. A. van Heteren, Werkendam; Ds. L.W. van der
Meij, Alphen a/d Rijn; Ds. D. Slagboom, Doornspijk;
Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra,
Zeist; Ds. P. van Zonneveld, 's-Gravenhage-Scheve-
ningen; A. Beukers, Alphen a/d Rijn en Joh. van der
Lee, Alphen a/d Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837 - 1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d
Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de
administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen
a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs
voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Wat de Geest tot de gemeenten zegt

Openbaring 3 : 22b.

Als de verheerlijkte Christus aan de apostel Johannes op Patmos de opdracht geeft om de zeven gemeenten van Klein-Azië de bekende brieven te schrijven, dan eindigen al die brieven met de vermaning: "Wie oren heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt."

De Koning der kerk, wandelend tussen de zeven kandelaren, wil, dat gehoord zal worden door "allen, die oren hebben", wat de Geest tot de gemeenten zegt.

Er is dus een woord, dat de Geest tot de gemeenten zegt. Een woord van waarschuwing, een woord van vertroosting, een woord van belofte.

En dan niet slechts een woord, dat eeuwen terug tot de gemeenten kwam en dat alleen waarde had voor de kerk in die tijd. Maar een woord, dat tot Gods kerk komt nu, *heden!* Heden, zo gij Zijn stemme hoort!

Wat de Geest tot de gemeenten zegt, tot de kerk van alle eeuwen, dat vinden wij in *het* Woord, de Heilige Schrift, waarvan de Heilige Geest de Auteur is. De Heilige Geest, de Pinkstergeest spreekt in en door het Woord. Pinksterfeest is dan ook het feest van het Woord. Wanneer de apostel Petrus op de Pinksterdag, vervuld met de Heilige Geest, gaat spreken, dan gaat hij de Schriften openen. De Schriften, die van Christus getuigen. Immers: de Heilige Geest heeft geen ander doel dan Christus verheerlijken, plaats maken voor Christus, verbinden aan Christus, doen leven uit Christus. En Hij doet dat door het Woord: Zijn zwaard! Niet en nooit buiten het Woord om. Hij geeft geen "inwendig licht" zonder het Woord. Er zijn er de eeuwen door geweest, die, met minachting van het Woord, zich beriepen op een inwendige stem van de Heilige Geest. En ze zijn er nog! Levensgevaarlijk! Geestdrijverij!

Er zijn er ook altijd geweest, die, met miskenning van het werk van de Heilige Geest menen te kunnen volstaan met een verstandelijk inzicht in de Heilige Schrift. Die niet willen weten van een "bijzondere Geesteswerking met het Woord". En ze zijn er nog. Alweer: levensgevaarlijk!

Wij erkennen de noodzakelijkheid, de onmisbaarheid, de onschatbare waarde van de Schrift, van het Woord van God. Alles wat zich aandient als "stem van de Geest" dient te staan onder de tucht van Gods Woord. En nu is het Woord van God wel als een hamer, die de harde rots vermorzelt. Maar een hamer zonder iemand, die hem hanteert, doet niets, werkt niets uit. Welnu: de Heilige Geest is de Werkmeester, Die het Woord Gods met eeuwigheidskracht brengt in, toepast aan zondaarsharten, zodat het zijn gezegende uitwerking niet zal missen.

Dat spreken van de Geest tot de gemeenten is een voortdurend werk van de Geest door heel deze bedeling heen. En nu wil Christus dat dat spreken van de Geest door allen gehoord, beluisterd en ter harte genomen wordt: die oren heeft, die hore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

Als dat spreken van de Geest wordt gehoord, dan is er wedergeboorte, bekering, geloof,

hoop, liefde, heiliging, wandelen in de vreze Gods, wasdom in de genade en de kennis van de Heere Jezus Christus.

Als dat spreken van de Geest niet wordt gehoord, dan is er dorheid, doodsheid, geen liefde en lof op het altaar des Heeren.

Wat kunnen we geneigd zijn te horen naar allerlei stemmen, maar niet naar de stem, naar het spreken van de Heilige Geest door het Woord. Dan horen we naar wat mensen ons zeggen, of we horen naar het spreken van ons arglistig hart, terwijl de Heere ons juist van dat alles afroept, opdat we zouden opmerken, wat antwoord God ons geeft, Die toch gewis spreekt tot elk die voor Hem leeft! Dan hoort in Corinthe de één uitsluitend naar Paulus, de ander naar Cefas, de ander naar Apollos. Maar dan ontbreekt het "vaardig passen op het woord van 's Heeren mond". Is het maar niet al te veel de werkelijkheid op het erf van Gods kerk. Wat worden er een meningen ten beste gegeven zonder dat eerst eerbiedig gelovig gehoord is wat de Geest tot de gemeenten zegt! Wat worden er een woorden gesproken, zonder dat *het Woord* aan het woord komt!

Die oren heeft, die hore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

Horen wij die sprake van de Heilige Geest? Is het ons diepste verlangen al geworden, om de stem des Heeren te mogen opvangen met het oor des geloofs? Kennen wij die overgave van het hart, die zich uitspreekt voor Gods aangezicht in het: spreek, Heere, Uw knecht hoort?

Is het spreken van de Geest, is ons het Woord van God lief geworden, zodat we met de dichter mogen instemmen: "Uw Woord kan mij, ofschoon ik alles mis, door zijne smaak en hart en zinnen strelen"?

Die oren heeft, die hore wat de Geest tot de gemeenten zegt! Tot verootmoediging en beschaming! Tot vertroosting en tot bemoeiding! Tot nederwerping en tot oprichting! Er is in dat onderwijs van de Geest een onuitputtelijke rijkdom van verscheidenheid.

Immers: de Heilige Geest zal niet van Zichzelf spreken, maar Hij neemt het uit Christus en verkondigt dat aan de gemeente. En in Christus zijn alle schatten van wijsheid en kennis verborgen. Alle schatten! Wie zal ze kunnen opsommen? Alle schatten! Daarom stelt de Heilige Geest uit deze schatten nu eens het ene, dan weer het andere meer op de voorgrond, naardat Hij weet dat de gemeente, dat Zijn kinderen nodig hebben.

Die oren heeft, die hore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

Wat een dure roeping voor de dienaren des Woords om getrouwe tolken te zijn van wat de Geest de gemeente te zeggen heeft. Om in ernst, in eenvoud, in getrouwheid, in bewogenheid het Woord van de Geest te laten spreken.

Die oren heeft, die hore wat de Geest tot de gemeenten zegt!

Wij hebben oren! Ja, wij hebben toch allen oren, nietwaar? Maar horen we ook? Of zijn we nog doof voor de stem des Geestes, voor de stem des Woords? O, dan kan en wil de Heilige Geest onze oren doorboren. En Hij gebruikt daartoe weer Zijn eigen Woord!

Het moge ons dringen om veel met het Woord bezig te zijn. Onwaardig in onszelf,

diep afhankelijk en ootmoedig biddend:

*"Heer, al, maak mij Uwe wegen,
door Uw Woord en Geest bekend!"*

Ds. M. Vlietstra.

Van de administratie

We konden in de afgelopen periode weer 9 nieuwe abonnees inschrijven, waarvan er verschillende een abonnement op ons blad kregen als geschenk van een kerkeraad of van een goede kennis. Aan giften ontvingen we f 77,50. Hartelijk dank en ter navolging aanbevolen.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Ontmoetingsdag te Kampen

We willen weer even herinneren aan de ontmoetingsdag van vrienden en vriendinnen van Bewaar het pand, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 25 augustus a.s.

Nu kunnen we al mededelen dat dan hopen te spreken de predikanten Blom, Slagboom, Van Heteren en Van Zonneveld. De lijst van sprekers is dus nog niet helemaal volledig. We hopen dat we in het volgende nummer het programma voor die dag kunnen opnemen.

Het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente aan de 2e Ebbingestraat is weer voor ons beschikbaar. We zijn dankbaar voor deze medewerking van de kerkeraad van die gemeente.

B.

De wereldstad

Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen die Mij kennen; ziet de Filistijn en de Tyriër met de Moor, deze is aldaar geboren, Psalm 87 : 4. Elke eeuw zijn er wereldsteden. De wereldgeschiedenis wijst ons er op. Vandaar dat ook in de Bijbel wereldsteden genoemd worden. Machtige, sterke steden. Maar ze zijn vergaan. Zo vergaat het met elke wereldstad. Echter de Godsstad verduurt de eeuwen. Die stad is onwankelbaar, onvernietigbaar. Op welk een solied fundament heeft de Heere deze stad gebouwd. En in welk een heerlijkheid deelt deze stad. De eeuwige God woont er. Zijn tegenwoordigheid, Zijn liefde, Zijn zorg, Zijn bewaring wordt bemerkt. Bemerk van dag tot dag. Wat gisteren was, zal vandaag zijn en wat vandaag is, zal morgen ondervonden worden. De stad ontvolkt nimmer. Zij is ook niet dunbevolkt. Het aantal burgers is niet gering. De burgers komen uit alle werelddelen. Alle nationaliteiten zijn tegenwoordig. Niet één volk ontbreekt. Waarom is dat zo? Het antwoord wordt ons gegeven. De Heere wil dit. De Heere werkt wereldwijd. Zijn stad wordt niet slechts bevolkt door Israëliërs, of Hollanders. In psalm 87 worden volken genoemd. En hoe komen de namen van dit volken bij ons over? Als kennisgeving? Of.... met dat soort weet ik me niet één? Daar distancieer ik me van. Of.... brengt het tot de gebedsuiting: "Heere, wat bent U groot en goed. Heere, U gun ik de eer. Veel, zeer veel onderdanen in Uw rijk. Burgers in Uw stad uit alle landen, voortgebracht door Uw machtige hand. Heere; mag ik onder hen een plaats hebben?". Wie zo bezig is, is goed!

bezig. Leeft bij Pinksteren. Pinksteren kan er zijn door de arbeid van Jezus Christus. Zijn werk volbracht op aarde, aan het kruis, in het graf werpt rijke vruchten af. De God en Vader van de Heere Jezus kan tot machtige daden komen. Ingrijpen onder de volken. Vandaar de tekst. We worden gewezen op volken, die in de tijd van de dichter bekend waren. Rahab is een andere naam voor Egypte. Babel het machtige noorderrijk. Hoe hebben beide niet gestaan tegenover Israël, wat hebben zij niet gedaan met Israël. Bij welke goden leefden zij niet. Ze wisten zich mede door hun goden machtig en sterk. Nu beide een plaats in de Godsstad. Beide kennis van de Heere. De Heere zal Zich aan hen bekend maken. Hij zal duidelijk laten zien wat hun kennis is, wat hun leven is en waar hen dit brengt. Van hun eigen kennis worden ze losgemaakt en worden gericht op en gaan leven door de kennis van de Heere. Kennis van 's Heeren namen, deugden en eigenschappen wordt verkregen. Kennis van het machtige heilswerk Gods in Christus Jezus. Kennis van Zijn dienst, van zijn rechten en inzettingen. Welk een gebeuren. Maar de Heere gaat nog verder. Hij zegt zo met nadruk: geeft acht op de Filistijn, de Tyriër, de Moor. Ik ga aan hen niet voorbij. Zij worden geboren burgers. Welk een wonder. Wonder van Gods genade. De Filistijn, de aartsvijand van Israël. Steeds maar uit op de ondergang van Israël. De Tyriër, die Israël geestelijk zoveel kwaad deed. Denk aan Achabs tijd. De Baäl en Astartedienst werden geïmporteerd. Hun dienst konden ze Israël aanbevelen. In hun dienst lag voor hen het leven.

Verder waren de Tyriërs handelslui. We komen ze in de Schrift tegen als lui, die ook op de sabbath hun waar aan de man wilde brengen. Geld en goed waren hun alles. We worden ook op de Moor gewezen. De bewoner van het verre zuiderland. met die Moor was het niet beter gesteld dan de genoemde volkeren. Ja is het met één volk, met een gezin, met een mens goed gesteld? Gaat het iemand goed? Geestelijk, eeuwig goed? Juist het tegendeel. Geloven wij al, dat het met ons mis is? Dat we geen grond hebben om te leven en te sterven. Buiten de Heere, buiten Jezus Christus, buiten het werk van de Heilige Geest is geen leven. Geen echt leven. Geen eeuwig leven. Nu gaat het machtige, ingrijpende werk van de Heere door. De Heere doet geboren worden in Sion, Zijn wereldstad. Zijn Woord, Zijn prediking werkt vernieuwend door de inwerkende en bedauwende werking van de Heilige Geest. De Filistijn, de Tyriër, de Moor geboren in Sion, de Godsstad. Het leven kennend van een burger. Leven als een burger. De rechten bezittend van een burger. Wie geboren is, heeft het over vader, moeder, over ouders. Middellijk geboren door een man en vrouw en dat naar Gods wil. De Schenker en Bewerker van alle leven. Nu in geestelijk opzicht is de Heere als Vader werkend en de kerk als moeder. Calvijn zegt het zo treffend: "wie God als Vader heeft, heeft de kerk als moeder". De Filistijn, Tyriër en Moor gaan in de Godsstad al meer sterven aan hun bestaan en houding voor God en mensen, maar ook al meer leven als burgers. Gericht op de Koning van de stad. De grondwet van de stad. De dienst in de stad. De verkondiging in de stad. De verkondiging door de herauten van de Koning. Het leven in eenheid in de stad is geen wens op zich, maar wordt werkelijkheid. Hoe het moet, gelet de werkelijkheid van heden, is een vraag, maar het geschiedt, want er is maar één Heere, één geloof, één God en Vader van allen, Die daar is boven allen en door allen en in allen. Efeze 4 : 6.

Welk een Goddelijk werk. Eensgeestigheid, eenheidsleven onder de volkeren. Eenheid tussen jood en heiden. Welke rijke woorden schrijft de apostel in de brief aan Efeze. De muur des afscheidels is gebroken. Is weggevallen en kan niet meer opgebouwd worden. Vrede wordt verkondigd door het evangelie de jood en de heiden. En zo geen vreemdelingen meer, maar medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods. Welk een wonder! Onoorgronde wonder. Vandaar dat in het hart van elke burger gegrift staat: Genade alleen! Verkiezende liefde alleen! Aan Gods welbehagen is alles te danken. Het

is vrucht van de arbeid van het Gods-Lam. Het is door het liefdewerk van de Heilige Geest. Lof zij de Drieënige God.

Ds. M.C. Tanis.

Nederlandse Geloofsbelijdenis 9.

Bewijs van de Drieëenheid van God

We zijn toegekomen aan het tweede artikel over Gods Drieëenheid. U zult het zich herinneren: er zijn er twee in onze belijdenis. Artikel 8 over de inhoud en artikel 9 over het bewijs. Boven dit artikel staat dan ook geschreven "Bewijs van het voorgaande artikel van de drieheid der Personen in één God". Het is een lang stuk. Het grote belang van het bewijs, dat God één is in Wezen en drie in Personen, heeft hier ongetwijfeld in mee gesproken. We zouden kunnen zeggen: daar móest wel breedvoerig aandacht aan gegeven worden gelet op de ontkenning van deze belijdenis door de eeuwen heen en de grote betekenis ervan voor het geloof van de Kerk des Heeren. Begonnen wordt met een veelzeggende zin: "Dit alles weten wij, zo uit de getuigenis der Heilige Schrift, als ook uit hun werkingen, en voornamelijk uit degene, die wij in ons gevoelen". Het gaat er om dat we deze samenvattende woorden aan het begin goed verstaan! Onze belijdenis wil hier eenvoudig zeggen, dat de Drieëenheid Gods gekend wordt uit de getuigenissen van de Heilige Schrift én uit de werken van de Drieënige God, die in het vervolg van dit artikel beleden worden. Die werken worden gekend in het leven van Gods kinderen. In dat leven bewijst de Drieënige God Zich-Zelf zo te zijn.

Hier is niet in geding, dat er een andere grond voor belijdenis van de Drieëenheid zou zijn dan in het Woord van God. Zó heeft men de betekenis van dit gedeelte willen verklaren. Alsof hier gesproken zou worden over een bewijs buiten de Heilige Schrift om. Maar zo wordt de eenvoudige zin van deze woorden miskend. Het is onze belijdenis geenszins te doen om een kenbron naast of tegenover het Woord Gods. Niet om een bewijs uit de bevinding der heiligen dat op zichzelf staat, waardoor dus het innerlijk leven het uitmaakt, los van de Heilige Schrift. Het is terecht opgemerkt, dat dan de belijdenis zichzelf zou tegenspreken. In het voorgaande is al te duidelijk de volkomenheid der Schrift geleerd "om alleen te zijn een regel des geloofs". In ditzelfde artikel wordt het benadrukt: "en hoewel deze leer de menselijke verstanden ver te boven gaat, nochtans geloven wij die nu door het Woord....". Waar het onze belijdenis wél om gaat? Dat de Drieënige God Zich laat kennen door Zijn werken in het hart van de Zijnen en daaruit als zodanig gekend wordt door Gods gunstgenoten. Hier staan Gods Woord en bevinding niet tegenover elkaar, maar zijn aan elkaar verbonden. Terecht schrijft ds. D.J. Barth in zijn verklaring van deze belijdenis: "De bevinding van Gods volk wortelt in de Schrift. Maar die dan ook de bevinding smaadt, smaadt ook de Schrift en daarmee ook de Drieënige God Zelf". We kunnen met recht bang zijn voor hen, die de bevinding der heiligen niet meer opmerken in deze belijdenis van de Drieënige God. Daar kan het niet zonder. Dan gaat de kracht ervan verloren. Hier is zeker de waarschuwing om het bewijs van de Drieënige God niet te zoeken in allerlei vreemde ervaringen, die niet vanuit het Woord Gods worden gekend en niet naar dat Woord leiden. Maar dit doet niets af aan de bevinding die het levend geloof door Woord en Geest kent van de verborgenheid van Gods Drieëenheid.

Vanuit het Oude Testament

Eerst wijst dus artikel 9 op de getuigenissen der Schrift. Dan gaat onze belijdenis niet gelijk naar het Nieuwe Testament. De openbaring Gods in het Oude Testament wordt ten volle erkend en gehonoreerd. "De getuigenissen der Heilige Schrift, die ons leren in deze heilige Drieëenheid te geloven, zijn in vele plaatsen des Ouden Testaments beschreven, welke niet van node is te tellen, maar alleen met onderscheid of oordeel uit te kiezen".

Zo wordt al aangegeven, dat men van méér

dere plaatsen wist, waar God als de Drieënige geopenbaard wordt in het Oude Testament. Ze zijn er. We zouden hier kunnen wijzen op Jesaja 61 : 1: "De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de Heere Mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen...". Opmerkelijk is het hier dat een getuigenis, dat vanouds gesproken heeft wordt aangehaald. Het gaat om Genesis 1 : 26, 27: "Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis....". "En God schiep de mens naar Zijn beeld...." Het meervoud "Ons" wijst heen naar meer dan één Persoon. Het enkelvoud "en God" naar de enigheid Gods.

Men heeft op deze verwijzing zeer veel kritiek gehad. Met de bezwaren daartegen zouden bladzijden te vullen zijn. We noemen er daarom maar twee: Het zou een z.g.n. meervoudsvorm van majesteit zijn, zoals in een plechtstatige taal wel gebruikt. Het zou een beraadslaging van God met de aarde of de engelen zijn. Calvijn heeft van die bezwaren al geweten en doet het eerste af met "alsof die vreemde gewoonte, die voor weinige eeuwen ingang vond, reeds toen in de wereld was" en het laatste met "Waar vindt men, dat wij naar het beeld der aarde of der Engelen zijn geschapen?"

Ongetwijfeld spreekt in het Oude Testament heel sterk de belijdenis van de enigheid Gods tegenover de afgoderij. Niettemin blijft het niet verborgen, dat God e Drieënige is. Zou het anders kunnen, daar toch het Oude Testament ook Gods-openbaring is?

"....zeer klaar in het Nieuwe"

Onze belijdenis belijdt de éénheid van het Oude- en Nieuwe Testament. Ook komt het onderscheid uit: "maar hetgeen voor ons wat duister was in het Oude Testament, dat is zeer klaar in het Nieuwe". Dus niet: het Oude Testament "duisternis" en het Nieuwe Testament "licht". Het gaat om de voortgaande Gods-openbaring. In beide openbaart Zich God als de Drieënige, alleen: in het Oude Testament nog "wat duister" en in het Nieuwe "zeer klaar".

Vijf getuigenissen uit het Nieuwe Testament worden genoemd: de doop van Jezus in de Jordaan, Mattheüs 28 : 19 (het doopsbevel), Lucas 1 : 35 (bekendmaking van het geheim van Jezus' ontvangenis en geboorte aan Maria), 2 Korinthe 13 : 13 (zegengroet) en 1 Johannes 5 : 7.

Het kan goed zijn hier iets te schrijven van de laatste tekst: "Drie zijn er die getuigen in de hemel, de Vader, het Woord en de Heilige Geest, en deze drie zijn één". Al heel vroeg in de geschiedenis van de kerk werd deze tekst als onecht beschouwd. In slechts enkele handschriften zou deze gevonden worden. Jehova-getuigen weten er in de regel heel wat van te vertellen. Met het niet-echt zijn van deze tekst zou volgens hen het hele geloof in de Drieëenheid onschrijfbaar zijn. Onze Statenvertalers was het niet onbekend, dat dit woord niet in alle handschriften voorkwam. De kanttekening bij deze tekst zegt: "Dit vers, alzo het een zeer klaar getuigenis bevat van de heilige Drieëenheid, schint door de Arianen uit enige boeken uitgelaten geweest te zijn...". Daarmee wordt tegelijk gezegd dat zij deze tekst wel voor echt hielden! De kanttekening vervolgt dan "maar - deze tekst - wordt in meest alle Griekse boeken gevonden en zelfs ook bij vele oude en aanzienlijke leeraars, die vóór de tijden der Arianen geleefd hebben....". Daar houden we het maar op!

"Ambten en werkingen te onswaarts"

De uitdrukking "te onswaarts" gebruiken wij vandaag niet meer. Wat deze betekent zal voor ons niet onduidelijk zijn. Onze belijdenis gebruikt deze woorden, als het over de ambten en werken der drie Personen gaat. Het gaat om de zaligheid van arme zondaren, ook hier. Om de troost van allen, die in een levend geloof de Drieënige God kennen. De ambten en werkingen van elk der Goddelijke Personen, Vader, Zoon en Heilige Geest, zijn gericht op verloren mensenkinderen om hen te redden uit het verderf en te brengen tot de volkomen zaligheid. Wat een grote genade ligt daarin verborgen. Wat een levende kracht gaat daarvan uit in de harten van allen, die de Heere vrezen.

Ambt en werking zijn aan elkaar verbonden.

Wij weten dat wel uit het aardse leven. Het ambt spreekt van aanstelling, van een opgelegde taak. Het werk vloeit daaruit voort. Nu mogen we zeker voorzichtigheid betrachten in het spreken over God vanuit de menselijke verhoudingen. Doch nu openbaart God Zich zó in Zijn woord, in die ambten en werkingen te onswaarts, Hij Die niemand nodig heeft en boven allen en alles staat, heeft toch zó Zich willen bekendmaken naar zijn welbehagen.

We vinden het hier zo treffend beleden: "Voorts staan ook aan te merken de bijzondere ambten en werkingen dezer drie Personen te onswaarts: de Vader is genaamd onze Schepper door Zijn kracht, de Zoon is onze Zaligmaker en Verlosser door Zijn bloed, de Heilige Geest is onze Heiligmaker door Zijn woning in onze harten".

Elk van de drie Personen heeft dus een bijzonder ambt en doet een bijzonder werk. Dit betekent niet, dat in de werken naar buiten één van de Goddelijke Personen niet werkzaam zou zijn. In de Schepping zijn ook de Zoon en de Heilige Geest werkzaam. In de Verlossing zijn ook de Vader en de Heilige Geest werkzaam. In de Heiligmaking zijn ook de Vader en de Zoon werkzaam. We kunnen het zien in de geschiedenis van Christus' geboorte in Lucas 2. We vinden daar het werk van de Vader, Die de weg naar het wonder van Bethlehem baant, het werk van de Zoon in Zijn neerdaling hier beneden en het werk van de Heilige Geest in de toepassing in de harten van de herders. Alle drie Goddelijke Personen werkzaam in de verlossing. Toch: hetzelfde voorbeeld laat zien: aan de Zoon is het bijzondere ambt der verlossing gegeven. Elk van de drie Personen treedt op de voorgrond in een bepaald werk. Hoe spreekt dan hier, dat die ambten en werkingen te ónswaarts zijn! Hier wordt niet onzijdig over de bijzondere ambten en werken van de Goddelijke Personen gesproken. Hier is geen dogmatische bespiegeling over de ambten en werken van Vader, Zoon en Heilige Geest. Hier trilt telkens het wonder door: de Vader.... ónze Schepper, de Zoon.... ónze Zaligmaker en Verlosser, de Heilige Geest.... ónze Heiligmaker. Het levend geloof mag weten, dat die ambten op hem persoonlijk en op al Gods kinderen betrekking hebben. En wat zijn zij? Niet anders dan mensen die het alleen maar bedorven hebben. En nu betoont die God Zich zó: de Vader, in Wie de oorsprong ligt van alles, Schepper en Herschepper in Zijn almacht, begin van alle leven en zaligheid; de Zoon, Die alles verdiend heeft door Zijn lijden en sterven, Die met Zijn bloed voor de zaligheid heeft betaald; de Heilige Geest, Die de zaligheidtoepast door Zijn inwoning in het hart en Die de laatste Hand straks legt aan hun zaligheid. Worden die woorden: "te onswaarts" niet al groter in het leven der genade?

Even terugzien!

We gaan nog niet naar het einde van dit artikel. We bewaren dat gedeelte D.V. voor de volgende keer. We zien wel even terug. Hoe begon ons artikel? Dat we de Drieëenheid leren kennen uit de Heilige Schrift en uit de werkingen van de Drieënige God... "voornamelijk, die wij in ons gevoelen". U zult het begrepen hebben dat we de samenhang tussen de Heilige Schrift en de werkingen, die we in ons gevoelen, onderstreept hebben. Laat het echter op ons aller hart gebonden zijn, dat geen mooie beschouwing daarover voor ons genoeg is. Voor ons persoonlijk leven komt het er heel dringend op aan, dat we weten van die werkingen, die wij in ons gevoelen. In prachtige redeneringen komt het niet uit of wij de Drieënige God kennen, maar in de kracht van Zijn werken in ons hart. Een christendom zonder die beleving is dood. Een kerk zonder die kracht is een witgepleisterd graf. Maar het zal niemand vreemd blijven, die die God in waarheid heeft leren zoeken.

D. Slagboom.

Je lichaam - een tempel? - in Zijn toekomst

1.

Dit artikel bevat de - iets omgewerkte - tekst van een toespraak die gehouden

werd op het jeugdappèl te Weesp op maandag 15 mei 1989. Het thema van die dag was: **Je lichaam - een tempel?** Het eerste deelthema onder de titel "In den beginne" werd behandeld door ds. C. Westerink. Prof. Dr. W.H. Velema belichtte het tweede deelthema: "In de praktijk". De titel van het derde deelthema was: "In Zijn toekomst". Wat over het laatste onderwerp gezegd is wordt in dit en in een volgend artikel weergegeven.

Als ik me niet vergis, wordt vooral op jeugdsamenkomsten het lied nogal eens gezongen:

*Eens zal op de grote morgen
klinken het bazuingeschal:
dan zal Jezus wederkomen
als Rechter van 't heelal!*

Of we ons altijd bewust zijn wat de inhoud van deze woorden is, weet ik niet. Wél is het dringend nodig dat we er door het horen van het Woord en in het zingen van onze liederen telkens weer aan herinnerd worden, dat wij op weg zijn naar de morgen van de grote toekomst van de Heere Jezus Christus, naar de dag waarop Hij zal wederkomen om te oordelen de levenden, en de doden! Dat is dáárom zo nodig omdat op die dag ook over ons leven een beslissing valt waarbij het gaat om eeuwig wél of eeuwig wee!! In het refrein van dit lied komt dit indringend op ons af als de vraag gesteld wordt:

*Wie zal op die grote morgen
buigen voor die Majesteit?*

*Wie zal op die grote morgen
vluchten voor die heerlijkheid?*

Er zijn dus op die grote morgen van Zijn toekomst twee mogelijkheden: Of we buigen, óf we vluchten voor Zijn majesteit.... Wat zal onze houding zijn? Zullen wij buigen of zullen wij vluchten? Met die vraag zijn we meteen midden in ons onderwerp terecht gekomen. Deze vraag veronderstelt namelijk dat wij ook op dit grote dag aanwezig zullen zijn. Over die aanwezigheid kunnen we niet concreet genoeg denken: U, jullie, ik, wij allen zullen voor Christus' troon staan in onze eigen persoonlijkheid. We zullen weer bekleed zijn met ons lichaam: Met deze ogen zullen we Hem zien; Deze knieën zullen zich voor Hem buigen, óf.... met deze voeten zullen we vluchten voor Zijn heerlijkheid!

De wederopstanding van het vlees

We weten waarom dat zo is. We belijden immers met de oude apostolische geloofsbelijdenis: Ik geloof de wederopstanding des vleses. Dat betekent dat op de grote dag van Christus' wederkomst al degenen die gestorven zijn uit hun graven zullen worden opgewekt. Zelfs degenen die nooit een begrafenis ontvingen zullen opstaan. De zee zal de lichamen teruggeven van hen die verdronken zijn. De lichamen van hen die verbrand zijn en wier as verspreid is over de vier windstreken van de aarde zullen opgewekt worden. En God zelf zal de ziel en het lichaam herenigen. Zó zullen allen voor Christus' troon verschijnen in hun volle persoon - met lichaam en ziel! - om geoordeeld te worden. De Heere Jezus heeft dat zelf verzekerd: "....de ure komt, in dewelke allen die in de graven zijn, Zijn stem zullen horen; en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis" (Joh. 5 : 28 en 29). Daarbij moeten we dan wel even tussen haakjes opmerken dat het in deze tekst niet gaat om twee verschillende opstandingen op twee verschillende tijdstippen. Neen, het is één opstanding, een opstanding die overigens wel twee zijden heeft: Sommigen zullen opstaan tot het leven - Zij zullen buigen voor de majesteit van Hem die op de troon zit. Anderen zullen opstaan tot het oordeel, de verdoemenis - Zij zullen vluchten voor Zijn heerlijkheid!

De opstanding ten oordeel

Als alle mensen zullen opstaan, degenen die verloren gaan én degenen die behouden worden, hoe moeten we ons dat voorstellen? Hoe zullen de lichamen van hen die opgewekt worden uit het graf er uitzien? De Schrift maakt duidelijk dat er wel verschil is tussen de lichamen van hen die opgewekt worden tot het oordeel der verdoemenis én

de lichamen van degenen die opgewekt worden tot het eeuwige leven. We vinden dat al aangeduid in het O.T.ische profetie van Daniël, waar we lezen: "En velen van die, die in het stof der aarde slapen zullen ontwaken, dezen ten eeuwigen leven, en genen tot vermaadheden, en tot eeuwige afgrijzing" (Daniël 12 : 3). Het is duidelijk dat we uit deze enkele aanduidingen niet precies kunnen afleiden hoe met name de lichamen van de verworpenen er op de opstandingsdag zullen uitzien. Allerlei zeer gedetailleerde, afschrikkende uitbeeldingen uit de Middeleeuwen bijvoorbeeld, zijn meer aan de verbeelding van kunstenaars ontsproten dan aan het getuigenis der Schrift! We zullen er in moeten berusten dat er verschillende onopgeloste vragen blijven met betrekking tot de uiterlijke vorm van het opstandingslichaam van de verlorenen. Die uiterlijke verschijning is ook niet het belangrijkste. Heel treffend heeft Augustinus al gezegd: "Waarom zouden we ons aftobben over hun gestalte die onzeker is, als hun verdoemenis zeer zéker en altijd durend is!" Wél mogen we zeggen dat zij die opstaan tot het oordeel zullen opstaan in hun schande en tot afgrijzen. Dat zal zeker ook betekenen dat iets van de zonde en zijn gevolgen, maar ook iets van de schrik en de ontwakende wroeging op hun uiterlijk te lezen zal zijn (W. Hendriksen).

het geestelijk lichaam

Geheel anders tekent de Schrift de opstanding van de gelovigen! We lezen dat zij zullen opgewekt worden in onverderfelijkheid, heerlijkheid en kracht. Dat wordt ook zichtbaar in het lichaam waarmee Gods kinderen opstaan uit de dood. Paulus laat dat heel sprekend zien in het hoofdstuk waarvan een gedeelte gelezen is aan het begin van deze avond (1 Cor. 15). Hij zegt daar namelijk dat de gelovigen op de dag van de opstanding opgewekt zullen worden met een "geestelijk lichaam" (vs. 44). Wat betekent die uitdrukking? Het kan niet betekenen "een lichaam dat uit geest bestaat". Dan zou het een onstoffelijk lichaam zijn, een soort zwevende schim. Neen, dit "geestelijk lichaam" is een echt lichaam, tastbaar en stoffelijk! Het wordt juist daarom "geestelijk" genoemd omdat het opgewekt is door de Heilige Geest. Deze Geest heeft dat lichaam bovendien "pasklaar" gemaakt voor de hemelse heerlijkheid en daarom vervult en beheerst Gods Geest het opstandingslichaam op zo'n manier als in dit leven niet mogelijk was! Het is nu tenvólle "tempel van de Heilige Geest". De Geest doorwoont dat lichaam volkomen! Dat wordt bedoeld met die op het eerste gezicht zo merkwaardige uitdrukking "het geestelijk lichaam".

De drie contrasten

We kunnen de betekenis van dit begrip nog wat duidelijker maken door dit opstandingslichaam van de gelovigen te vergelijken met hun aardse lichaam. Paulus doet datzelfde in dit hoofdstuk (1 Cor. 15). Hij schrijft daar dat er op drie punten een verschil te zien is tussen het aardse lichaam en het opstandingslichaam van de christenen. Het aardse lichaam - zo zegt hij - wordt gekenmerkt door verderfelijkheid, terwijl het geestelijk lichaam wordt opgewekt in onverderfelijkheid (Vgl. vs. 42). Dat betekent dat ons aardse lichaam van het begin van ons leven af onderworpen is aan de vergankelijkheid en aan de dood. We zien dat meestal niet zo duidelijk, zeker niet als we jong zijn. Misschien willen we het ook niet zien! Toch is het de werkelijkheid! En die werkelijkheid wordt soms heel pijnlijk zichtbaar als je een ongeluk overkomt, in tijden van ernstige ziekte of bij het ouder worden! Dan voel je "aan den lijve" dat je lichaam niet meer zo functioneert als je zou willen. Daarin worden de tekenen van vergankelijkheid en van verval duidelijk zichtbaar. Maar het opstandingslichaam is van de macht van die vergankelijkheid en dood volkomen onthéven! Dat lichaam draagt geen kiemen van slijtage en verval meer in zich. Aan dat lichaam ontbreekt niets: Het is volmaakt. Geen ongeval, ziekte of dood zal het ooit meer kunnen verwoesten....! Er is nog een punt van verschil: Paulus zegt dat het aardse lichaam gekenmerkt wordt door oneer, terwijl het geestelijk lichaam opgewekt wordt in heerlijkheid!

"Oneer", dat betekent allereerst "verneder-
ring", maar ook zo iets als "uitgesloten van de
voorrechten en rechten van het Rijk Gods".
Eigenlijk is dat toch ongehoord dat Paulus in
een tijd die bewonderd opzag naar een fraai
gevormd menselijk lichaam durft te zeggen
dat dit aardse lichaam toch nog maar verne-
derd is vergeleken met de heerlijkheid van
het opstandingslichaam! Het is zeker ook
vandaag nogal wat om dat Schriftwoord on-
verkort vast te houden nu ook onze maat-
schappij een verering kent voor het "mooie"
lichaam, de "body" die aan afgoderij grenst!
Daartegenover zegt Gods Woord dat dit aard-
se lichaam aan de vernedering en de oneer
onderworpen is. Het kan zelfs zonder meer
het koninkrijk Gods niet beërven. Daartoe
moet het eerst verheerlijkt worden! Die
heerlijkheid ontvangen de gelovigen in het
opstandingslichaam. Waarin die heerlijkheid
bestaat? Het bestaat vooral in het gelijkvor-
mig worden aan het verheerlijkt lichaam
van de Heere Jezus Christus. Paulus zegt
daarvan: "(De Heere Jezus) Die ons verne-
derd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde
gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk li-
chaam..." (Filip. 3 : 21). Dat betekent dat er
dus een gelijkenis zal zijn tussen het ver-
heerlijkt lichaam van de gelovigen én het
lichaam van de opgestane Heere Jezus. Het
derde verschil is dat tussen zwakheid en
kracht. Dit aardse lichaam is volgens de
Schrift een toonbeeld van zwakheid verge-
leken met het opstandingslichaam dat uit-
blinkt in kracht! Daarmee is niet gezegd dat
er geen mensen zijn die een oersterk lichaam
hebben. Die zijn er, al zijn het er niet zoveel.
Toch is ook de sterkste hier op aarde aan
zwakheid onderworpen. Dat laatste woord
wijst vooral in de richting van het weerloos
zijn tegenover allerlei machten: De machten
van ziekte en sterven, van zedelijk verval en
rampspoed, maar ook de machten van het
niet opgewassen zijn tegen het leven als
zodanig en tegen de geestelijke strijd in het
christenleven.... Al die zwakheden zijn voor-
goed overwonnen als de almachtige God de
lichamen opwekt in kracht. Het opstandings-
lichaam is dan ook een krachtig lichaam:
Krachtig bereid en toegerust om God lief te
hebben met geheel het hart en met geheel
het verstand en met alle kracht!

Het opstandingslichaam is daartoe bereid
door de Heilige Geest: Hij vervult en be-
heerst dat lichaam tot in de verste hoeken.
Hij heeft het ook toebereid tot deze heerlijk-
heid door het gelijkvormig te maken aan het
verheerlijkt opstandingslichaam van de
Heere Jezus Christus!

Hiernamaals en hiernumaals

Als we het bovenstaande op ons laten inwer-
ken, blijft toch zeker deze vraag over: Wat
betekent dit alles nu voor de praktijk van ons
leven? Het kan zijn dat we de indruk hebben
dat de opstanding van ons lichaam in de
vérré toekomst zal plaatsvinden en daarom
toch eigenlijk maar ver van ons afstaat. Als
dat zo is vergissen we ons: De grote morgen
van de wederkomst en de opstanding van de
doden is dichterbij dan wij denken! Boven-
dien: Er is een heel direct verband tussen ons
leven "hier en nu" én de dag van de opstan-
ding. Juist daarom is de vraag heel dringend:
Wat betekenen deze gedachten over de op-
standing - het hiernamaals - voor de praktijk
van ons leven - het hiernumaals? Ik zou
daaraan in het volgende artikel aandacht
willen schenken.

(Wordt vervolgd).
Middelharnis, A. Baars.

Johannes de doper 2.

In het Getuigenis van de Schrift aangaande
Johannes de doper - wij hebben het even
aangestipt - speelt Jesaja 40 : 3 een grote rol.

Het is opvallend dat zowel Mattheüs, als
Marcus, zowel Lucas als Johannes, dus alle
vier de evangelienschrijvers als met één
vinger op de vervulling van dit Schriftwoord
wijzen, het vierde evangelie wel op de meest
treffende wijze in Joh. 1 : 22 en 23, als de
Doper, op de vraag van de afgezonden uit
de Farizeeën, zelf hun het antwoord geeft:
"Ik ben de stem des roependen in de woest-

tin: Maakt den weg des Heeren recht, gelijk
Jesaja de profeet gesproken heeft."
Er is behalve het woord uit Jesaja een tweede
plaats uit de profeten waarvan de vervulling
in Johannes de doper aangewezen wordt.
Het is het bekende woord uit Maleachi 3 : 1,
waar we lezen: "Ziet, Ik zende Mijn engel die
voor Mijn aangezicht ten weg bereiden zal."
Ook in deze plaats, evenals in Jesaja, weer de
aanduiding van de 'voorloper' of 'wegbe-
reider'. U weet, het is met name de Heere
Jezus zelf die van Johannes de doper getuigt,
dat hij die beloofde engel is. Het is, wanneer
de discipelen van Johannes weer zijn ver-
trokken om het antwoord van Jezus aan
Johannes in zijn gevangenis over te brengen,
dat de Heere tot de schare gaat zeggen wie
Johannes wel geweest is, en hun de vraag
doet: Wie denkt u dat Johannes is? Is hij een
riet dat van de wind heen en weer bewogen
wordt? Of is hij soms een mens met zachte
klederen gekleed? Niets van dat alles. En ook
moeten zij niet uit de vraag van de Doper aan
Jezus: "Zijt Gij degene die komen zou, of
verwachten wij een ander?" de verkeerde
conclusie trekken, dat Johannes is veran-
derd in een bange, onzekere twijfelaar die
zelf niet meer achter zijn prediking zou
staan. Dan zet Jezus de schare uiteen de
geheel enige plaats die Johannes inneemt in
de voortgang der heilsopenbaring. Met de
woorden die wij vinden Matth. 11 : 9 vv en
Luc. 7 : 26 vv: "Maar wat zijt gij uitgegaan te
zien? Een profeet? Ja ik zeg u, ook veel meer
dan een profeet. Want, deze is het van welke
geschreven staat: Ziet, Ik zende Mijn engel
voor Uw aangezicht die Uw weg bereiden zal
voor U heen." Door hem aan te duiden met
de woorden "veel meer dan een profeet"
maakt Jezus dus een caesuur tussen Johan-
nes en al de profeten die vóór hem waren.
Calvijn tekent aan: "Hierop heeft ook de
voorzegging van Maleachi betrekking, die er
terstond op volgt, namelijk dat Johannes
daarin boven de anderen staat, dat hij de
heraut en onmiddellijke voorloper van Chris-
tus is. Want al hadden de oude profeten van
Zijn rijk gesproken, zij waren niet gelijk
Johannes voor zijn aangezicht gesteld, om
Zijn tegenwoordigheid aan te kondigen." Het
geen hierop volgt moeten we in gelijke
zin opvatten, n.l. als Jezus van Johannes zegt:
"Onder degenen die van vrouwen geboren
zijn, is niemand opgestaan meerder dan
Johannes de doper, doch die de minste is in
het Koninkrijk der hemelen, is meerder dan
hij." (Matth. 11 : 11, Luc. 7 : 28). Dat Johannes
hier gezegd wordt uit te steken boven allen
die van vrouwen geboren zijn, kan geen bet-
rekking hebben op zijn mate van kennis of op
de graad van godzaligheid waartoe hij ge-
komen was. Het is wel mogelijk dat anderen
die vóór hem geweest zijn, in geestelijk
kennen van de verborgenheden des heils
verder dan de Doper waren gekomen, of in
godzaligheid boven hem hebben uitgeblon-
ken. Waarop de Heere in deze woorden
alleen maar doelt, is de bijzondere weldaad
aan Johannes verleend niet alleen een pre-
diker te zijn van het Koninkrijk maar ook de
Koning Zelf als heraut te mogen voorgaan,
aan te kondigen en zijn tijdgenoten aan te
wijzen, en als zodanig stelt Jezus hem in
rangorde boven alle anderen.

Zo hebben wij tot nu toe iets aangestipt dat in
verband staat met het Getuigenis aangaande
Johannes, en ik wil ter afronding van dit
punt dan nog even op de erenaam die Jezus
geeft aan Johannes en die we lezen in Joh. 5 :
35: "Hij was", zo lezen we daar, "een bran-
dende en lichtende kaars, en gij hebt u voor
een korte tijd in zijn licht willen verheugen."
J.C. Ryle in zijn bijbelverklaring wijst erop
dat Jezus zegt: "Hij wás" en concludeert:
"Johannes leefde dus, toen Christus dit zeide,
niet meer." Wat ook hiervan zij, als Christus
één van Zijn dienaren eert door hem te
noemen "een brandende en lichtende kaars"
dan is dit zeker geen gering eerbewijs. Er
hebben in de kerk Gods door de eeuwen
heen heldere lichten geschinen, waarvan
sommigen eeuwen na hun dood nog altijd
licht uitstralen door de geschriften die zij ons
nagelaten hebben. Ofschoon ook hier het
Schriftwoord weer geldt: "De heerlijkheid
van de ene ster verschilt van de heerlijkheid
van de andere." (1 Cor. 15 : 41). Welk een

sprekend beeld intussen! De brandende en
lichtende kaars, die anderen niet verlichten
kan zonder zelf te verteren, anderen niet
verheugen kan zonder zelf te branden! Wel
mogen wij hier ons de lijfspreuk van Calvijn
te binnen brengen: terar dum prosim, 'laat
mij maar verteerd worden, zo ik slechts nut-
tig mag zijn'. Ik stel mij voor dat, indien
iemand de Heere Jezus in dat ogenblik had
kunnen vragen: En wat is er nu van die
gebluste kaars, van die bloedgetuige die de
leer van Christus met zijn dood heeft beze-
geld? dat het antwoord van Christus zou
geweest zijn: Hij is hier wel in kort opge-
brand, maar hij is al daar waar de leraars
blinken als de glans van het uitspansel, naar
Daniël 12 : 3.

Nu ten tweede, het Getuigenis ván (of door)
Johannes, of wat hetzelfde is, wat wás dan dit
kaarslicht dat sommigen of misschien wel
velen in die dagen verheugde, ofschoon er
ook waren die er niet door verlicht maar
eerder door verblind werden?

Misschien mogen we dan beginnen met u te
wijzen op de naamgeving vóór zijn geboorte
door de engel. "Gij zult zijn naam heten
Johannes (Luc. 1 : 13). Die naam wil zeggen:
"De genade des Heeren" of "De Heere is
genadig". Die naam verkondigde het wonder
van de toewending Gods in genade naar Zijn
volk. "Gij zult zijn naam heten: Genadig is
de Heere." Zo ligt in die naamgeving van te
voren heel de bediening die hij straks onder
het volk te volbrengen had, verklaard als een
bediening waarin genade de heerschappij
voert. Ook wanneer wij de prediking van de
Doper bestuderen en dan tot de conclusie
komen dat het gericht Gods en het toeko-
mend oordeel in zijn prediking een zeer
centrale plaats hebben en bij tijden zelfs op
de voorgrond staan, dan doet dit hieraan
geen afbreuk. Het is in overeenstemming
met heel de Schriftuurlijke waarheid, dat in
de werken Gods na de val 'genade' altijd
voorafgaat, en dit geldt op het terrein der
bijzondere Godsopenbaring wel het sterkst.
Als nu dan van meet af aan heel de bediening
van de Doper in het perspectief van het
genadewonder des HEEREN gesteld wordt,
dan leggen wij vervolgens het oor te luiste-
ren bij de prediking van deze Voorloper en
Wegbereider, om te ontdekken dat deze ont-
zagwekkende prediker er niet mee begonnen
is tegen de mensen te zeggen: God heeft u
lief.... Niets daarvan. Hij is niet tot die men-
sen gegaan en heeft gezegd: Mijn naam is
Johannes, d.i. de Heere is genadig, welnu,
dat is ook voor u. Helemaal niet.

Ik dacht dat de prediking van Johannes de
doper ons allen ten deze een aantal belang-
wekkende zaken kan leren. Allereerst hoe de
werking is van 'genade' (als we het zo mogen
uitdrukken) en welke de manier is waarop
'genade' door middel van de prediking tot de
mensen komt.

Wij lezen in Lucas 3 : 3 wat de prediking van
Johannes de doper geweest is. Er staat bij dat
hij predikte "den doop der bekering tot ver-
geving der zonden". Hij was dus niet alleen
maar gezonden om te dopen, maar ook om
door middel van de prediking uit te leggen
wat daarvan, van de doop, de inhoud was.
Wordt nu deze doop 'de doop der bekering tot
vergeving der zonden' genoemd, dan maakt
dit duidelijk dat in het onderwijs van Johan-
nes niet 'genade' en 'vergeving' het eerste
woord was dat hij sprak, maar 'bekering' en
'zonde'. In ons oude doopformulier mag m.i.
de kerk der Reformatie een schat bezitten
waarvoor zij de Heere niet genoeg dankbaar
zijn kan. In dit formulier dezelfde lijn. Het
eerste woord, dat in het dooponderwijs altijd
gesproken dient te worden, luidt: U staat
erbuiten! Zo ook luidde de prediking van
Johannes tot het volk dat van alle zijden was
uitgelopen om hem te horen: U staat erbu-
iten. Zo ligt de weg waarop God in genade tot
de zondaar komt, en nooit anders. Genade
kan geen genade voor mij worden, tenzij in
de betekenis: Ik sta er buiten. De grote voor-
onderstelling die hier natuurlijk achter ligt,
een voluit bijbelse vooronderstelling, is deze,
dat de mens in een zodanige staat van vijand-
schap jegens God verkeert van nature, dat
hij - gelijk de Schrift het zegt - anders niet
dan 'vlees' is. En dat vlees is niet dood, maar
het verzet zich en blijft zich verzetten, het

onderwerpt zich der wet Gods niet. Johannes - "genadig is de Heere". Zijn prediking was belofteprediking, zijn prediking was verbondsprediking, zijn prediking was Christusprediking! Maar in deze prediking stond voorop wat eerst gezegd dient te worden. Er is een verbondsprediking, een belofteprediking, die hierover met grote stappen heengaat. "Met zevenmijlslaarzen" meen ik, dat prof. Van der Schuit eens uitdrukte.

In zulk een prediking worden de hoorders meteen of liefst zo gauw mogelijk in de 'dankbaarheid' gezet. Het z.g.n. 'stuk der ellende' wordt mager behandeld. En wie daar de vinger bij legt wordt niet zelden schamper aangezien, alsof men zeggen wil: "O dat is nog zo eentje van vroeger". Of een andere veel gehoorde reactie: "U moet daar immers niet een systeem van maken?" (Bij het 'Je moet geloven-systeem' voelen dezulken zich doorgaans heel wat beter thuis!)

Ds. G.J. van Rookhuijzen.

Voor de jeugd

Nehemia 99

"Voorts hebt Gij hun koninkrijken gegeven en volken, en hebt hen verdeeld in hoeken...."

Neh. 9 : 22 v.v.

Beste jongelui!

Ik heb voor ditmaal maar een halve tekst opgeschreven en zou jullie willen verzoeken, om zelf je bijbel er maar bij te nemen, en het vervolg voor jezelf te lezen. Want daar is schier geen einde aan, als alle gedachten, die tijdens het lezen voor de geest komen, aan het papier zouden moeten worden toevertrouwd.

Het begint al met het woordje "voorts". We hebben gehoord hoe God het volk geleid heeft in de woestijn, 40 jaren lang, en hoe Hij hun Zijn Geest gegeven heeft om hen te onderwijzen. We hebben in dat verband ook gewezen op de uitstorting van de Heilige Geest, wat met de Pinksterdagen weer herdacht is geworden. Die Geest moge ook jullie onderwijzen bij het lezen van Gods getuigenis dat eeuwig zeker is. Want alles verandert steeds weer in deze wereld, maar Gods Woord blijft hetzelfde. God verandert ook nooit. En de mensen zijn naar hun wezen ook nog precies zoals vroeger. Er zijn er die zeggen dat het tegenwoordig veel erger is. Degenen echter die zo praten kennen de geschiedenis niet en ik ben bang dat zij ook vreemdelingen zijn in hun eigen hart. Wie geen vreemdeling is in zijn eigen hart, kan in de "oude" bijbel het "moderne" leven getekend vinden. Ja, hij kan er zichzelf in uitgetekend vinden. Wat dan gezien wordt, is niet bepaald verheffend. Het wordt geen beeld wat men met een zekere trots kan laten zien. Integendeel! Het is veeleer een gestalte waarover men zich alleen maar schamen kan. Doch er is een volk dat weigert schaamrood te worden. Zo staat het ook in de bijbel. En dat is niet tot eer van dat volk geschreven. Het is een getuigenis van "geestelijke blindheid". Want zodra de ogen geopend worden, voor wie en wat men in werkelijkheid is, begint het aangezicht met schaamte bedekt te worden.

Voorts.... Na het verhalen van de geschiedenis van het volk in de woestijn, wat we in vogelvlucht hebben zoeken te volgen, wordt daar op dat plein bij de Waterpoort te Jeruzalem de boetedoening voortgezet. Nehemia gaat verhalen hoe dat volk zich gedragen heeft na al de bemoeienissen die God met dat volk gehouden had. Je zoudt denken dat het de Heere wel zou vrezen, altijd in Zijn wegen zou wandelen. Wegen, die heilig zijn en goed. Doch wie dat meent, vergist zich zeer. De geschiedenis laat het zien. Want het is eigenlijk niets anders dan een herhaling van de schuld die men iedere keer weer vermeerde. Want koningen werden overwonnen. Het land werd als een erfenis aan de stammen uitgedeeld. Het was een land vloeiende van melk en honing. Vele nakomelingen zijn er geboren. Het volk breidde uit in menigte. De weldaden die God dat volk bewees waren groot en veel.

En wat deed het volk, iedere keer weer? Elke weldaad die God aan het volk gaf, werd met

misdaden beloond. In plaats dat men de Heere er voor dankte, gaf men de eer aan de afgoden, alsof die "dode dingen" hen zo beweldadigd hadden.

De houding van het volk, die eigenlijk maar met één woord "ondankbaarheid" is weer te geven, gaf God oorzaak om Zich voor goed van dat volk af te maken. Want, met eerbied gezegd, alles wat God deed, was boter aan de galg gesmeerd. Met andere woorden: Alle weldaden waar God dat volk steeds weer mee tegen trad, werden gebruikt om de Wel-doener in het aangezicht te slaan. God kreeg daardoor voldoende reden om dat volk voor goed van de aardbodem te doen verdwijnen. Dat Hij dit niet deed, is een bewijs van Zijn onbegrensde eenzijdige liefde.

Ik denk in dit verband aan wat ik eens meemaakte in militaire dienst, tijdens de mobilisatie. Mogelijk heb ik het al meer verteld. Want als je veel schrijft, is het gevaar aanwezig dat je wel eens in herhaling valt. Op zichzelf is dat natuurlijk niet zo erg. Paulus schijnt daar ook wat mee te doen gehad te hebben, als hij in een van zijn brieven schrijft: Hetzelfde aan u te schrijven is mij niet verdrietig en het is u zeker. Laat ik het daar dan ook maar op houden, al moeten jullie natuurlijk niet datgene wat Paulus heeft geschreven, op één lijn gaan stellen met hetgeen ik dan verhalen wil. Paulus woorden zijn natuurlijk oneindig veel hoger te waarderen dan de mijne. Doch het zij zo. In de mobilisatie dan kwam ik met een jongen in aanraking die niet geloven kon dat God liefde is. Dat was op z'n minst een fabel, als God ook al zou bestaan, waar hij in feite ook niets van geloven wilde, volgens zijn eigen woorden.

Nu moet je van dat soort tegenstanders niet benauwd zijn. Je moet wel weten wat je hen moet antwoorden, als ze op een dergelijke wijze zich tegenover je stellen.

Ik wees hem op het feit dat er ontzettend veel gevloekt wordt. Dat gebeurde toen. Het gebeurt ook nu. Het gebeurt altijd. God zegent mens en beest. Hij ontsluit Zijn hand ontfermend en milddadig, opdat Zijn gunst al wat er leeft, verzadigt. De dank die Hij dan ontvangt is een stroom van vloeken, die dagelijks en ook des nachts, van de aarde naar de hemel stijgen. Ik stelde mijn weerp partij de vraag, wat hij namelijk zou doen, als hij God was en de hele wereld dagelijks uit zijn hand zou moeten leven. Als je dan niets anders dan een stroom van vloeken als erkenning kreeg, zou je door blijven gaan om "goed" te doen?

Zijn antwoord was duidelijk: Als hij zo bejegend zou worden, dan stierven alle mensen als ratten. Zo was zijn commentaar. Mijn antwoord was. En dat doet God nu niet. Weet je hoe dat komt? Hij moest mij het antwoord schuldig blijven. Ik heb het hem toen maar gegeven. Dit komt omdat God liefde is. Daarom laat hij ons nog leven. Daarom heeft Hij destijds Israël verdragen. Daarom verdraagt Hij nu nog de gehele wereld. Daarom verdraagt Hij ook mij en jou (jullie).

Hebben jullie dat wel begrepen? Want de duivel had heel graag gewild dat God dat afkerige volk van de aardbodem zou doen verdwijnen. Dan had namelijk nooit de Christus kunnen geboren worden. Dan zou de duivel het nooit verloren hebben. Wel God. En dat is niet mogelijk. God heeft dat volk gespaard, opdat eenmaal Hij geboren zou kunnen worden. Die de werken des duivels verbreken zou. Dat is Zijn Eniggeboren Zoon, Die de Satan de kop vermorzelen zou. En die ook, door Zijn dood de schuld van het volk verzoenen zou. Opdat een ieder die in Hem gelooft, het eeuwige leven hebben zou.

Dat is eigenlijk het hele geheim van het laten bestaan van het volk Israël.

Daarin ligt ook het geheim van het bestaan van de kerk anno 1990. Ja, van de kerk van alle eeuwen. Daar begrijpt de wereld niets van. Een onvernünftig man weet daar niet van en een dwaas verstaat dit niet. Maar die door Gods goede Geest geleid wordt, die leert deze dingen verstaan. Het zijn de heilgeheimen die God, naar Zijn vreeverbond, Zijn volk en kinderen bekend maakt (Ps. 25 : 7 ber.).

Al heeft het volk, gedurende z'n verblijf in Kanaän zich dus vele malen waardig ge-

maakt dat de Heere het van de aardbodem verdelgen zou, Hij deed het niet. Dat wil niet zeggen dat Hij dat volk altijd maar straffeloos liet begaan. Het mocht soms lange tijden er de schijn van hebben, op Zijn tijd liet Hij ervaren dat Hij er toch ook nog was. Want als de maat vol was, ja overliep, dan werd dat volk met plagen bezocht. Dat is menigmaal gebeurd. Het is allemaal te lezen in Nehemia 9. Hij sloeg dat volk dan niet omdat Hij dat zo graag deed, docht opdat zij ook eens leren zouden, dat zondigen geen goedkope zaak is. Op zondigen staat de prijs van het leven. De ziel die zondigt, die moet sterven. Dat is een vaste regel in het koninkrijk Gods. Velen zijn dan ook in hun zonden omgekomen, voor eeuwig. En dat naar recht. Men had het verdiend. Anderen zijn wel gekastijd, doch tot hun nut. Het heeft hen tot bekering geleid. Als dat gebeurde dan keerde men weder tot God. Dan bewoende men z'n verleden, om in het heden om genade te smeken. En die werd hun dan ook verleend. Doch altijd weer alleen omdat de Heere Jezus Christus er tussen stond, de Middelaar Gods en der mensen, Die toen nog komen moest, en Die nu gekomen is. Dat is het wonder van de vrije genade, die je overal in de bijbel tegenkomt. Er is een rest, die door de oordelen heen, toch altijd is behouden gebleven. Niet omdat zij beter waren, doch omdat de Heere Zich ontfermt over degenen die Hij wil.

Dat wonder van de vrije verkiezing Gods is een zaak die het gehele bestaan van het volk Israël tekent. Ja, daar heeft de kerk van alle eeuwen zijn bestaan aan te danken. Als er geen verkiezing was, zou er nooit een mens hebben kunnen zalig worden. Doch nu er een verkiezing is, kunnen er mensen zalig worden. Daarom kunnen jullie ook zalig worden. Laat daarom het leerstuk der verkiezing voor jullie geen steen des aanstoets zijn, noch een rots der ergernis. Dat zoekt de duivel er van te maken. Het is veeleer een baken in zee, dat ervan getuigt dat er bij God verlossing is, voor de grootste der zondaren. Wie het zo mag zien, gaat de verkiezing als een groot wonder zien. Want hij leert dat hij niet waard is dat God naar hem omziet. Want hij is gans en al verwerpelijk. Hij heeft de dood duizendmaal en meer verdiend. Hij zou het met God eens moeten zijn als Hij voor eeuwig verstoten werd. En daar God dit niet doet, wordt het de zodanigen elke dag een wonder dat zij nog leven mogen. En die tijd wordt dan uitgebuit om God, als Rechter om genade te bidden. En: Wie Hem dan aanroept in de nood, Die vindt Zijn gunst oneindig groot. Want wie Hem nederig valt te voet, zal van Hem Zijn wegen leren. Hij wordt door Gods goede Geest geleerd, dat God een gaarne vergevend God is, voor een ieder die zijn zonde belijdt en laat. Hebben jullie dat ook al geleerd? Het is groot als je daar, al is het misschien aarzelend, "ja" op mag zeggen. Ik hoop het voor jullie.

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Geen blijvende stad door ds. C.J. Meeuse.
Uitgave van de stichting Lectori Salutem
Rotterdam.

Dit boekje bevat een preek, een tijdwoord ter herdenking van het bombardement op Rotterdam 1940 - 14 mei - 1990.

In een *De lezer Heil!* zegt ds. Meeuse o.a. dat we liever aangename gebeurtenissen dan onaangename gedenken, maar dat het gedenken van verdrietige zaken wel een beter voor ons is dan het viëren van verheugende dingen. We mogen niet nalaten het vreselijke bombardement op het hart van de stad Rotterdam te gedenken. Honderden mensen kwamen daarbij om, tienduizenden werden van huis en haard verdreven en heel ons land werd door dit barbaarse middel van de vijand van zijn vrijheid beroofd.

De classis van de Gereformeerde Gemeenten heeft op maandag 14 mei j.l., precies vijftig jaar na deze afschuwelijke gebeurtenis, een dienst belegd in het kerkgebouw aan de Boezemsingel, dichtbij de wijken die in puin zijn gebombardeerd.

In dit boekje vinden we de zakelijke weer

gave van wat ds. Meeuse toen gesproken heeft. De preek gaat over Hebreë 13 : 14: Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomst. Het thema is: *Geen blijvende stad*, verdeeld in drie punten: 1. de vergankelijke stad, 2. de onvergankelijke stad, 3. de toepassing voor het persoonlijk leven.

Deze preek moet ons allen aanspreken. Daarom is het goed dat zij in druk verschenen is. We kunnen haar van harte aanbevelen. Het boekje bevat niet alleen de preek van ds. Meeuse, maar ook 20 foto's van het gebombardeerde Rotterdam en van de herbouwde stad, waaronder drie luchtfoto's die een overzicht geven van het centrum van de stad voor het bombardement, na het bombardement en van de huidige toestand. Ook zijn enkele krantenberichten uit die dagen, die het bombardement betreffen, gefotografeerd en opgenomen.

Het boekje is te bestellen bij de administratie van de stichting. De prijs is f 6,50 exclusief verzendkosten.

Deze brochure is de eerste uitgaven van bovengenoemde stichting. Zij beoogt binnen de Gereformeerde gezindte die goede lectuur, die soms vanwege te groot risico door uitgevers niet meer uitgegeven dreigt te worden, toch uit te geven, kostendekkend, maar zonder winst oogmerk. De stichting hoopt binnenkort meer van zich te doen horen.

Het adres van de administratie is. Polslanstraat 104a, 3081 TS Rotterdam, tel. 010 - 4863570.

B.

Vrijtijdsbesteding door ds. J. van Amstel. Uitgeverij De Groot Goudriaan - Kampen.

Dit boekje is verschenen in de serie Pasmunt, die actuele zaken in kleine boekjes behandelt. Pasmunt geeft vooral jongeren antwoord op vele vragen. De redactie Pasmunt wordt gevormd door Prof. dr. W. van 't Spijker, dr. W. Balke, drs. L. van Driel en drs. K. Exalto.

De titel van dit boekje spreekt aan. Het boekje bevat veel goeds. Na een *Ter inleiding* komen de volgende hoofdstukken: 1. Wat is vrije tijd?, 2. Vrijtijds-cultuur, 3. Tijdverdrif, 4. Tijd vrij voor..., 5. Van tijd tot tijd, 6. Bij tijden, 7. Waar blijft de tijd?, 8. Bij de tijd. We willen het slot van hoofdstuk 3 overschrijven:

"Elke afgod vraagt zijn dienst. Ook deze god. Hij suggereert dat hij nog meer geeft dan hij van ons vraagt. Maar wie de balans opmaakt, moet tot zijn schrik ontdekken dat er veel geestelijke armoede is, uitgerekend in een tijd dat de mens veel meer vrije tijd kreeg om God te zoeken en de naaste te dienen. De ellende neemt hand over hand toe. De verwildering enerzijds en de verwatering anderzijds gaan de kerken niet voorbij. Het vrijtijdspatroon van de kerk(mensen) en van de wereld is in veel gevallen niet van elkaar te onderscheiden. Als we zien wat er in de vakantie bij door kan (in de meest letterlijke zin) vraagt men zich ontsteld af of dit de vrije mens is, die vrije tijd heeft. Of hebben we almeer te maken met een mas-samen, die gedreven wordt als een kudde-diet en nergens meer tijd voor heeft omdat de (vrije) tijd hem heeft - en hij nu geknield ligt voor de god van deze (vrije) tijd, met de vraag: wat wilt u dat ik doen zal? Moet niet letterlijk alles wijken voor de vrije tijd?

Is dat de mens Gods? Is dat het beeld van God, die in het paradijs van God alle tijd kreeg om creatief en recreatief bezig te zijn als koning? Is deze koning dan zo'n slaaf geworden? Adam, waar zijt gij? Moet dat niet Gods vraag zijn aan de mens in zijn vrije tijd en in zijn vrijtijdsbesteding?"

Daar kunnen we van harte mee instemmen en ook met verschillende andere dingen die ds. Van Amstel schreef. Maar we moeten toch ook enkele opmerkingen maken.

De schrijver beoogt dat zijn boekje ten goede komt aan een verantwoorde, dat is een godvrezende vrijtijdsbesteding. Zie zijn *Ter inleiding*. We zouden graag hebben gezien dat de schrijver had laten uitkomen wat een godvrezende vrijtijdsbesteding is. Van nature is niemand godvrezend. We zijn allen uit de aarde aards en hebben een nieuwe geboorte nodig. David was een man die de Heere vreesde. Deze zegt in Psalm 27: Eén ding heb ik van de HEERE begeerd, dat zal ik zoeken: dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des HEEREN, om de lieflijkheid des HEEREN te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel. Al zijn tijd behoorde de Heere toe. Zo moet het ook bij ons zijn. Dat mag in onze tijd wel bijzonder benadrukt worden. Er is geen enkel gebied en geen enkel ogenblik, waarover de mens de vrije beschikking heeft. Van alles zullen we eens rekenschap moeten afleggen. We moeten geestelijk mensen worden en dat kan alleen door de Geest van Christus, Die dag en nacht gearbeid heeft tot behoud van zondaren.

Het boekje is vooral bestemd voor de jeugd en dat is te begrijpen. Ook wat de vrijtijdsbesteding betreft mag hun wel voortdurend worden voorgehouden wat de Heere zegt in Prediker 11 : 9: Verblijd u, o jongeling, in uw jeugd, en laat uw hart u vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten en in de aanschouwing uwer ogen; maar weet, dat God om al deze dingen u zal doen komen voor het gericht. En in hoofdstuk 12 : 1 lezen we: En gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve.

Het boekje telt 58 bladzijden en kost f 10,75.

B.

Spurgeon als prediker door Dr. C.A. van der Sluijs.

Uitgeverij De Groot Goudriaan - Kampen.

De schrijver is hervormd predikant te Rotterdam. Hij promoveerde in 1987 op een studie over leven en werk van de beroemde engelse prediker C.H. Spurgeon.

Hij schrijft in een *Woord vooraf* dat de inhoud van het boekje voornamelijk bevat een vereenvoudigde weergave van de plaats, die Spurgeon in theologisch opzicht heeft ingenomen in de prediking, zoals gesteld in zijn dissertatie. Hij hoopt daarmee in een behoefte te hebben voorzien en spreekt de wens uit, dat deze uitgave een bijdrage mag zijn tot een nodige bezinning op de prediking

in het algemeen en het kerkelijke denken in zijn geheel.

Achtereenvolgens schrijft dr. Van der Sluijs over:

1. een geroepen prediker
2. en bewogen prediker en een beweeglijke prediking
3. zijn dogmatische inzichten
4. tussen uitersten
5. verhouding tot Calvijn en
6. Spurgeon vandaag.

In het laatste hoofdstuk wijst de schrijver er op, dat er in de kerken in Nederland een verschillende visie is op het aanbod van genade en dat een verschillende kijk op "bevindelijke prediking" de gereformeerde gezindte verdeeld hebben en houden in zake de betreffende uitleg van de Heilige Schrift. Hij noemt verschillende kerkverbanden en schrijft ook dat er in één kerkverband verschillend gedacht wordt. Dan noemt hij de stroming binnen de Gereformeerde bond, die zich groepeerd rondom het blad "Het gekroonde Riet" en op een 'naverwante stroming in de Christelijke Gereformeerde kerken, die zich groepeerd rondom het blad "Bewaar het Pand".

De beoordeling van "Bewaar het Pand" is onjuist. Het blad gaat uit van een stichting die ook ontmoetingsdagen organiseert en nog andere activiteiten kan ontplooiën. Maar dat daargelaten. We maken er bezwaar tegen dat dr. Van der Sluijs spreekt van een groep of stroming. Dat willen we in geen geval zijn of worden. We willen alleen in een tijd van verval de handhaving van de oude gereformeerde beginselen bevorderen. We vinden die in Gods Woord en in de belijdenis van de kerk. Daaraan zijn ook de Christelijke Gereformeerde kerken gebonden. Het moet bij ons allen gaan om Schrift en belijdenis.

Deze opmerkingen doen niet af aan de waardering die we voor het boek van dr. Van der Sluijs hebben.

Het telt 85 bladzijden en kost als paperback f 16,90.

B.

VEILIG VERMAGEREN!

Onze VERMAGERINGSKRUIDEN zijn vetverminderend, licht laxerend en iets vochtafdrijvend. De pondjes vliegen er niet af; het gaat geleidelijk, maar wel zeker en verantwoord!

Maandkuur kruiden f. 15,-, tabletten f. 22,50

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

STEUN GLIAGG DE POORT

voor gespecialiseerde psychosociale hulp aan jeugdigen en volwassenen.

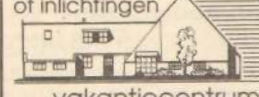
een verantwoord alternatief voor de RIAGG's met vestigingen in Amersfoort, Goes, Schiedam en Zwolle. De sterke toename van het aantal hulpvragen veroorzaakt onverantwoord lange wachtlijsten en zelfs patiëntenstops. En dat terwijl de hulp zo dringend noodzakelijk is!

Wat is verantwoorde hulpverlening U waard?

Maak uw gift over op giro 3971975

t.n.v. GLIAGG DE POORT - SCHIEDAM - TEL. 010-4261081

TEXEL bungalows, sta-caravans, volledig pension: 02220-18391 voor folder of inlichtingen



vakantiecentrum
De Verrassing

Voor een paar dagen of langer gezelligheid en sfeer, naar het dorpje Kesteren gelegen in de mooie Betuwe bekend om zijn landelijke omgeving ± 3 km van Rhenen.

PENSION

"DE PEEL"

waar het gewoon goed is.

Fam. Knuivers, Boven-eindsestraat 14.
4041 EJ Kesteren.
Tel. 08886 - 1687.

**Westkapelle
TE HUUR**

vacantiehuis en luxe sta-caravans op zeer mooi en rustig plekje op boerderij dichtbij het strand, tel. 01187-1441.

BIJBEL nodig?

De GBS levert uit voorraad betaalbare Bijbels in de vertrouwde Statenvertaling. In de loop van de jaren hebben wij steeds nieuwe uitvoeringen in ons leveringspakket opgenomen. Aan de kwaliteit van het papier en het bindwerk is veel zorg besteed.

Huisbijbels

kunnen wij leveren vanaf **f 57,50** en **Zakbijbels** vanaf **f 48,50**

Vraag uw boekhandel naar onze uitgaven. Een catalogus met al onze uitgaven kunt u portvrij aanvragen bij:



GBS

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANTWOORDNUMMER 18 3300 WB DORDRECHT